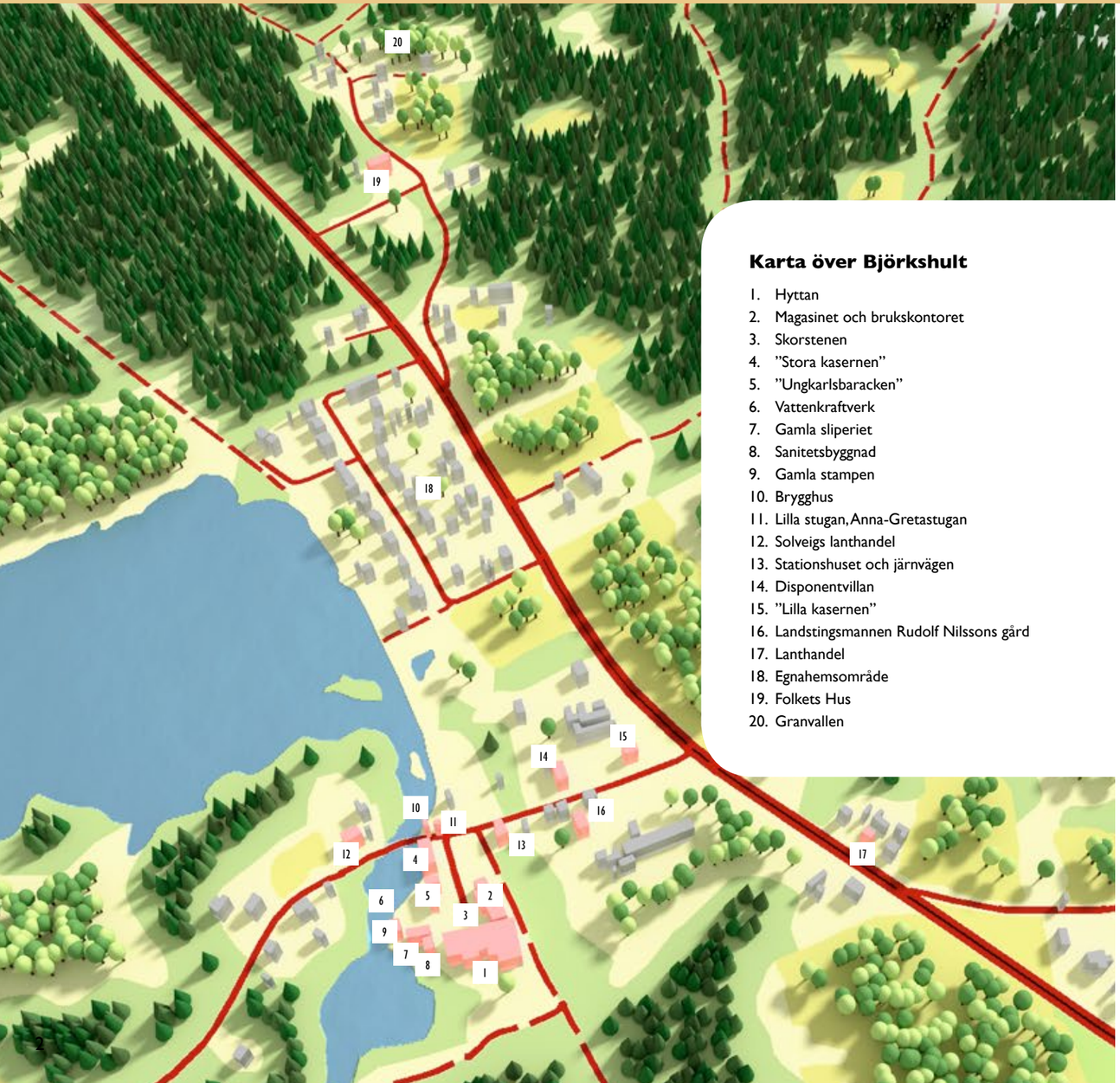
www.lansstyrelsen.se/kalmar
www.lansstyrelsen.se/kronoberg

Björkshults glasbruk

Kulturhistorisk guide i glasbruksmiljö

Länsstyrelserna
Kalmar, Kronoberg

Karta över Björkshult

1. Hyttan
2. Magasinet och brukskontoret
3. Skorstenen
4. ”Stora kasernen”
5. ”Ungkarlsbaracken”
6. Vattenkraftverk
7. Gamla sliperiet
8. Sanitetsbyggnad
9. Gamla stampen
10. Brygghus
11. Lilla stugan, Anna-Gretastugan
12. Solveigs lanthandel
13. Stationshuset och järnvägen
14. Disponentvillan
15. ”Lilla kasernen”
16. Landstingsmannen Rudolf Nilssons gård
17. Lanthandel
18. Egnahemsområde
19. Folkets Hus
20. Granvallen

Innehåll

Välkommen till Björkshult 5
1. Hyttan 6
2. Magasinet och brukskontoret 8
3. Skorstenen 9
4. ”Stora kasernen” 10
5. ”Ungkarlsbaracken” 12
6. Vattenkraftverk 12
7. Gamla sliperiet 14
8. Sanitetsbyggnad 15
9. Gamla stampen 16
10. Brygghus 18
11. Lilla stugan, Anna-Gretastugan 19
12. Solveigs lanthandel 20
13. Stationshuset och järnvägen 22
14. Disponentvillan 24
15. ”Lilla kasernen” 24
16. Landstingsmannen Rudolf Nilssons gård 25
17. Lanthandel 26
18. Egnahemsområde 26
19. Folkets Hus 28
20. Granvallen 29
Björklunda blir Björkshults Glasbruk 30
Produktion 32
Konstnärer och signaturer 35
Badebodaån 38
Luffarna i Björkshult 40
Vill du veta mer? 43

Copyright © 2018 länsstyrelserna i Kalmar och Kronobergs län
Författare: Magdalena Jonsson, Kalmar läns museum,
med hjälp av Ulf Ekblad.
Foto: Kalmar läns museum, om inget annat anges.
Foto framsida: Lotta Lamke, Länsstyrelsen Kalmar län.

ISBN: 978-91-975551-1-1
Dnr: 430-1406-18
Layout: Adshape AB
Tryck: Larsson Offsettryck AB

Välkommen till Björkshult

Det här materialet är tänkt att användas som en guide för dig som vill gå på upptäcktsfärd bland glasbruksmiljöerna. Varje avsnitt har en siffra som motsvarar en plats på kartan längst fram i häftet. Liknande guideskrifter finns för flera orter i Glasriket. Så känn dig välkommen att upptäcka Glasrikets rika kulturarv, men tänk på att många av byggnaderna är privatägda. Mycket nöje!

Björkshults glasbruk grundades 1892 av de fyra glasarbetarna Carl Pettersson, Frans Oscar Johansson, Oscar Carlström och Ernst Ruben Nyrén. Efter många svårigheter stabiliserades verksamheten efter första världskriget. På 1960-talet blomstrade Björkshults glasbruk men på 1970-talet var bruket ett av de svenska glasbruk som inte överlevde krisen i branschen. 1978 lades glasbruket i Björkshult ner.

1. Hyttan

Den hytta som idag finns i Björkshult har haft fem föregångare som vid olika tillfällen har brunnit ner. Eftersom glashyttorna i äldre tider byggdes av trä var det inte ovanligt men Björkshult är troligen ett av de mest otursförföljda bruken när det gäller bränder. Den sista av trähyttorna, byggd efter branden 1934, ersattes 1948-51 av en hytta byggd av tegel. Vid den här tiden gick det bra för den svenska glasindustrin och flera bruk moderniserades. Flera av de steg i processen som tidigare utförts i separata byggnader ordnades nu under samma tak i mer industriliknande byggnadskomplex. Björkshult är ett bra exempel på det. Förutom hyttan inrymde hyttbyggnaden i Björkshult efter ombyggnaden glaskammare, etsverkstad, sliperi och packningslokaler. Även personalutrymmen byggdes med för tiden modern standard.

Efter nedläggningen av bruket togs fastigheten över av Högsby kommun. Flera olika verksamheter har varit inhyrda i lokalerna bland annat ett snickeri, tillverkning av mobila glasugnar och ett glassliperi.

Hyttan i Björkshult. Foto: Lotta Lamke, Länsstyrelsen Kalmar län.

Magasinet och brukskontoret.

2. Magasinet och brukskontoret

Brukets gamla magasin brann 1933 men återuppbyggdes samma år. Det är idag den södra delen av byggnaden. Mot öster finns ännu lastbryggan kvar utmed det före detta järnvägsspåret. Här lossades råvaror till glastillverkningen och färdigt glas lastades för att fraktas ut i världen.

I samband med bygget av den nya hyttan byggde man också ut magasinet med kontor och utrymmen för utställning och försäljning. Brukskontoret hade tidigare varit inrymt en period i disponentvillan och därefter i en av arbetarkasernerna. Vid den här tiden, i slutet av 1940-talet, började fler och fler efterfråga möjligheten att köpa glas vid bruken. Fler människor i Sverige hade tillgång till bil och man hade också längre semester. Det skapade en marknad för glasbruken.

Husets bottenvåning fungerar idag som samlingslokal.

Björkshults glasbruk 1950.

3. Skorstenen

1931 byggdes en ny hög skorsten av tegel för glasbrukets ugnar. När hyttan brann 1934 klarades sig skorstenen och kunde fortsätta att användas. Den blev även kvar och behöll sin funktion i samband med ombyggnaden 1948–51. Hyttan i Björkshult eldades främst med ved. Vedupplaget fanns då på planen bakom hyttan. Man eldade främst med så kallad ytved som sågverken får över när rundtimmer sågas till brädor och plank.

På 1960-talet gick bruket över till att elda med olja. De stora vedupplagen behövdes inte längre.

I samband med saneringen av glasbruksområdet som genomfördes 2015 revs skorstenen. Idag finns inga spår efter den kvar.

4. ”Stora kasernen”

Stora kasernen ska ha byggts 1910. Det ska då ha funnits ytterligare en lika stor kasern som låg mitt emot ingången till Stora kasernen, närmare järnvägen. Denna andra byggnad brann ner 1918 eller 1919. I Stora kasernen fanns sju lägenheter och tretton enkelrum. Under en tid ska mellanvåningen ha varit lunchrestaurang för brukets anställda. Huset moderniserades 1948 och då installerades rinnande vatten och wc. 1983 renoverades huset och är idag delvis privatbostad, delvis övernattningslägenheter för deltagare i olika kursverksamheter.

Innan Stora kasernen byggdes ska det ha funnits en äldre arbetarbostad. Denna äldre byggnad ska ursprungligen ha stått vid glasbruket i Skoga. Skoga var ett glasbruk anlagt långt in i skogarna mellan Kråksmåla och Grönskåra. Under perioden 1863–68 blåste man där framförallt buteljer.

Efter nedläggningen av Björkshults glasbruk blev Stora kasernen och fler byggnader på området vandrarhem och senare kursgård.

I Glasriket

Många av bruken i Glasriket anlades på platser där det inte fanns äldre bebyggelse som kunde ge bostäder till glasarbetarna. Under en tid kunde glasarbetarna och deras familjer få hyra in sig i torp och gårdar kring bruket men ofta innebar det lång väg till arbetet. Att ha bra bostäder var viktigt för att locka till sig de duktigaste glasblåsarna och därför satsade bruken tidigt på att bygga bostäder. Fri bostad var en del av lönen som dessutom kunde bestå av en viss mängd ved och potatis eller andra livsmedel. Flera av glasbruken byggde långt fram på 1900-talet nya arbetarbostäder. Exempel på arbetarbostäder från olika tider kan man se på många av glasbruksorterna till exempel Kosta, Lindshammar och Orrefors.

Stora kasernen.

Ungkarlsbaracken.

5. ”Ungkarlsbaracken”

Enklare bostadsbyggnad med rum för de ungkarlar som arbetade på glasbruket. Byggdes omkring 1950. Byggnaden har sedan använts i kursverksamheten på området.

6. Vattenkraftverk

Idag återstår bara ruinen efter brukets vattenkraftverk. Det byggdes omkring 1925 och ledde till att man kunde elektrifiera bruket. Det var viktigt inte minst för slipstolarna i sliperiet som annars drevs med direktverkande vattenkraft. Anläggningen revs 1961.

Lämningar av vattenkraftverket.

Gamla sliperiet.

7. Gamla sliperiet

I den här byggnaden var brukets sliperi inrymt. Slipningen av glaset gjordes med trissor och det krävdes en hel del kraft för att driva slipstolarna. När sliperiet var inrymt i den här byggnaden på 1920-talet använde man direktverkande vattenkraft med överföring via remdrift. När kraftverket byggdes elektrifierades verksamheten och sliperiet kunde flyttas upp i hyttbyggnaden. Byggnaden har sedan använts i kursverksamheten på området.

Sanitetsbyggnaden till vänster.

8. Sanitetsbyggnad

Innan moderna personalutrymmen byggdes i den nya hyttan 1948–1951 var detta en sanitetsbyggnad för brukets anställda. Byggnaden har sedan använts i kursverksamheten på området.

9. Gamla stampen

I den här byggnaden finns en stamp eller kross som anläggningen också kallades. Liksom sliperiet drevs den av kraft från vattenfallet som överfördes med remdrift.

I Glasriket

Vid nästan alla glasbruk har det tidigare funnits en stamp eller kross. I krossen fanns stora kvarnliknande stenar ställda på högkant. Den kunde användas för att krossa kvarts som var en ingrediens i glasmassan innan den ersattes med importerad kiselsand. Krossen användes också för att krossa uttjänta deglar. En degel är ett stort kärl av lera i vilket man smälter glasmassan. När degeln inte längre kunde användas krossades den till ett fint pulver och blandades i leran som man tillverkade nya deglar av. Välbevarade krossar finns till exempel i Boda, Gullaskruv och Rosdala.

Gamla stampen.

Brygghuset.

10. Brygghus

Det här lilla brygghuset vid ån är troligen byggt omkring år 1900. Det användes av brukets anställda för skrymmande sysslor som krävde eldstad och mycket vatten som tvätt och bakning.

Lilla stugan.

11. Lilla stugan, Anna-Gretastugan

Den här byggnaden flyttades hit från byn Pikaböl i början av 1900-talet. Huset användes först som arbetarbostad och därefter har det fungerat som andelsfrys, kiosk och försäljningslokal för hemslöjd. Idag är den möteslokal för Björkshults byalag.

12. Solveigs lanthandel

1924 startades en lanthandel i det här huset. Butiken drevs av Manfred Karlsson som flyttat hit med sin verksamhet från ”Karl-Alfredsgården” i Pikaböl. Huset var nybyggt och Manfred hade själv varit med och byggt men byggmästare var Franzén från Grönskåra. Sortimentet var mat och hushållsvaror. Manfreds hustru Octavia hade också en tid matservering i huset. Vid den här tiden fanns det tre affärer i Björkshult. 1932 dog Manfred och Octavia fick överta verksamheten med hjälp av dottern Solveig. När modern gick bort 1969 blev det Solveigs affär men redan året därpå stängde affären.

Solveigs lanthandel.

13. Stationshuset och järnvägen

I slutet av 1800-talet väcktes tanken på att bygga järnväg i de här trakterna. Planen var att bygga en järnväg som kopplade samman Mönsterås med banan Nybro-Sävsjöström. Det blev ett långdraget projekt som inleddes 1902 med sträckan Mönsterås-Sandbäckshult och avslutades 1916 då sträckan Grönskåra-Fagerhult fick sin förbindelse. Därefter var det stopp. Projektet nådde aldrig sitt mål.

Sträckan Grönskåra-Fagerhult drogs förbi glasbruket i Björkshult och här byggdes en station. För glasbruket var det av avgörande betydelse att få förbättrade kommunikationer med kusten. Tidigare hade alla transporter skett med häst och vagn.

Men det var svårt att få ekonomi i de små järnvägarna. 1940 övertog SJ ansvaret för järnvägen i Björkshult. 1959 gick det sista persontåget mellan Fagerhult och Sandbäckshult. 1963 var det dags för det sista godståget. Då hade privatbilismen och lastbilstransporter konkurrerat ut tåget. Spåret är idag upprivet men banvallen finns till stora delar kvar.

I stationshuset inrättades 1923 också en poststation. Anna Emilia Johansson blev den första kombinerade platsvakten och poststationsföreståndaren. Hon kom att efterträdas av ytterligare fyra kvinnor innan verksamheten lades ner 1968 och posten övertogs av lantbrevbärare.

Stationshuset. Foto: Lotta Lamke, Länsstyrelsen Kalmar län.

Källare som tillhört stationsmiljön.

I Glasriket

Äldre glasbruk anlades vid vattendrag eftersom man behövde vattenkraft till sliperiet. Med tiden blev etableringen av järnvägen en allt viktigare faktor. De glasbruk som inte låg vid järnväg eller dit bruket själv inte kunde bekosta ett stickspår var de som först fick svårt att överleva. Järnvägsstationer blev en viktig del av bruksorterna. Målerås, Skruf och Hovmantorp är exempel på glasbruksorter som anlades vid järnvägen.

Banvallen mot norr.

Disponentvillan.

Till höger Lilla kasernen och till vänster Rudolf Nilssons gård.

14. Disponentvillan

Disponentvillan byggdes 1918–19. Huset hade då sex rum och kök, två hallar och gästrum. Huset moderniserades 1948.

15. ”Lilla kasernen”

Ytterligare en av de arbetarbostäder som fanns på bruket. Huset byggdes 1919 och inrymde fyra lägenheter och åtta enkelrum utan kök. När huset moderniserades 1949 installerades rinnande vatten och wc.

I Glasriket

På de flesta av glasbruksorterna finns disponentvillan kvar. Det var en byggnad som utmärkte sig i samhället. Den var ofta arkitektritad och mer påkostad. Även trädgården var ofta arkitektritad. För att skilja den från arbetarkaserner och annan bebyggelse hade fasaden ofta en ljus färgsättning i vitt eller gult. Man byggde gärna disponentvillan i ett högt läge så att man därifrån hade uppsikt över bruksområdet. Exempel på andra disponentvillor finns i Bergdala, Boda, Johansfors, Kosta, Orrefors, Pukeberg och Åfors.

16. Landstingsmannen Rudolf Nilssons gård

Detta är en av de tre gårdar som utgjorde byn Björkshult innan glasbruket startades. Vid laga skifte fanns fortfarande tre gårdar men dessa var delade i nio brukningsenheter. Detta är en av de gårdar som blev kvar i den gamla bykärnan. Under 1700-talet fanns här under en tid ett gästgiveri men när den nya vägen mellan Älghult och Högsby stod klar flyttades verksamheten till Grönskåra. Det nuvarande bostadshuset med sin tidstypiska veranda ska vara byggt 1890. I mitten av 1900-talet ägdes gården av direktören och landstingsmannen Rudolf Nilsson och hans hustru Sigrid. Rudolf Nilsson ägde och drev under en tid en trävaruindustri i Grönskåra. Denna överläts till AB Grönskåra såg och hyvleri. Posten som landstingsman innehade han 1917–1925. Rudolf Nilsson var en betrodd man i Björkshult och fick flera förtroendeuppdrag. Han var bland annat styrelseordförande i Grönskåra Kraft.

Vyer över villaområdet norr om glasbruket.

17. Lanthandel

I det här huset, som byggdes 1921, låg tidigare samhällets lanthandel. I huset fanns en bostadslägenhet med fyra rum och kök samt en affärslokal. På 1950-talet var det firman Alfred Karlssons Speceri- och diverseaffär som ägde huset och hade sin verksamhet här. Alfred Karlsson var bland annat ombud för Ankarsrums spisar och emaljerade kokkärl. Huset genomgick en renovering 1953–1954 och från den tiden är troligen panelen av asbestcement eller ”Eternit” som var det vanligaste produktnamnet.

18. Egnahemsområde

Det här villaområdet byggdes upp från början av 1930-talet fram till början av 1950-talet. Äldst är de träklädda husen med brutna tak. Här finns också flera exempel på 1940-talets funkisstil med putsade ”lådor” med flacka tak. 1950 lät glasbruket uppföra en radhuslänga med fyra arbetarbostäder. I ett av husen fanns ett café som ägdes och drevs av Nelly Ahlqvist och hennes man glasarbetaren Fredrik Ahlqvist. I början av 1960-talet fick man dåvarande Fagerhults kommun att bygga två villor för uthyrning och lite senare ytterligare tre villor och en radhuslänga med fyra bostäder.

Folkets Hus.

19. Folkets Hus

Björkshults Folkets Hus byggdes 1927 och blev en samlingspunkt i samhället. Byggnaden ligger en bit ifrån glasbruket mellan den gamla och den nya vägen mellan Fagerhult och Grönskåra. Ursprungligen hade byggnaden två samlingslokaler för 350 respektive 75 personer. Här ordnades möten, danser och uppträdanden av olika slag. På 1960-talet byggdes huset till och från att ha haft en rödmålad träpanel fick byggnaden nu den fasad av vit kalksandsten som den har än idag. Men intresset för danser tog slut och uthyrningen minskade. Därför fattade Folketshusföreningen 2014 beslutet att sälja huset till en privatperson.

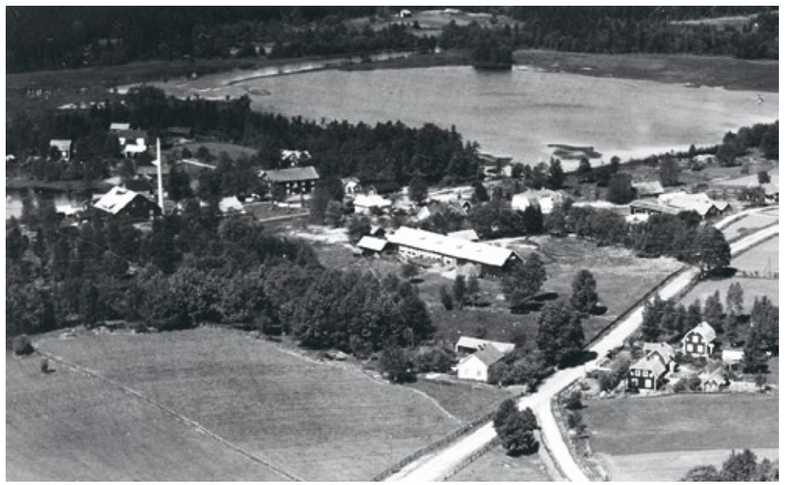

Granvallen.

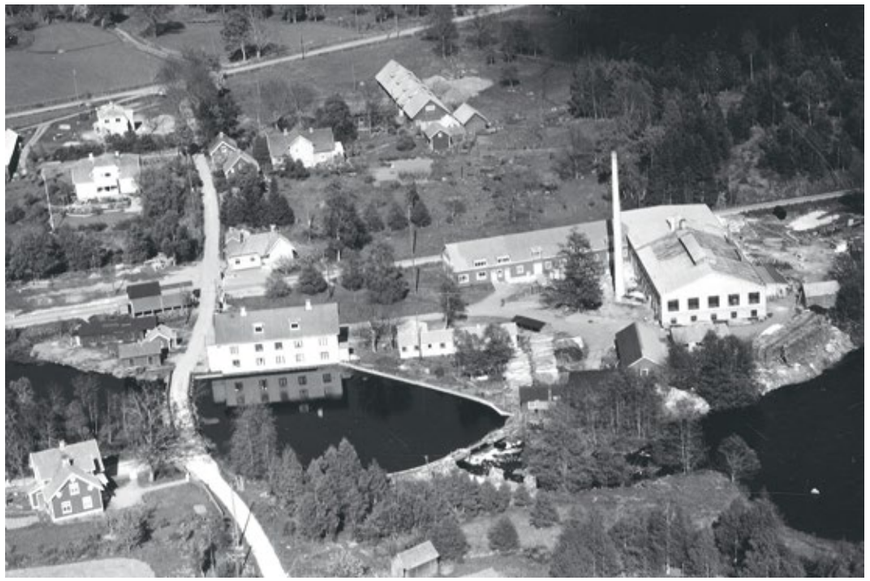
20. Granvallen

Granvallen är Björkshults idrottsplats. Här spelade Björkshults IF sina fotbollsmatcher. På 1980- och in på 1990-talet tillhörde man tredje divisionen under allsvenskan. Man var då den minsta orten i landet med spel på den nivån. Planen anlades på 1940-talet med stöd av brukets ledning samt med stora ideella arbetsinsatser. När antalet aktiva minskade på 1990-talet valde man att samarbeta med Fagerhults AIK under namnet FB2000. Efter ytterligare några år minskade man fotbollsverksamheten till att endast omfatta ungdomsverksamhet ihop med Fagerhult. Idrottsföreningen lever dock vidare. Man håller idrottsplatsen i skick och har både en skidsektion och friidrottsverksamhet på programmet.

Björklunda blir Björkshults Glasbruk

Björkshults glasbruk 1935.

Björkshults glasbruk 1950.

Björklunda Glasbruk startades 1892 av fyra glasarbetare. Glasblåsaren Carl Pettersson och hyttmästaren Frans Oscar Johansson kom närmast från Alsterfors glasbruk medan glasblåsaren Oscar Carlström och glassliparen Ernst Ruben Nyrén senast arbetat på Idesjö. Som för så många andra nygrundade glasbruk vid den här tiden var det en kamp att överleva de första åren. 1897 gick Björklunda Glasbruk i konkurs. Under några år låg produktionen nästan nere men 1902 återupptogs den på allvar av ett nybildat aktiebolag. Men oturen fortsatte att förfölja hyttan i Björklunda. 1906 brann hyttan ner och en ny konkurs var ett faktum. Hyttan byggdes upp och tillverkningen kom igång igen 1908 men under hela 1910-talet var situationen besvärlig. I perioder hade man ett nära samarbete med glasbruket i Rosdala. Disponenten på Rosdala glasbruk, Theodor Nyrén, hade varit verksam i Björklunda innan han fått anställning på Rosdala. När man på Rosdala hade mycket att göra kunde arbete flyttas till Björklunda för att man skulle hinna med.

Efter första världskriget köptes Björklunda Glasbruk av grosshandlaren Emil Karlsson. Han bytte namn på bruket till Björkshults Glasbruk. Den nye ägaren innebar en tid av stabilisering för det hårt prövade bruket. Men 1930-talet innebar en ny period av prövningar. 1933 hade en ny grupp av ägare med jägmästaren Fritz Hallberg i spetsen tagit över bruket. Samma år brann glasmagasinet ner och förlusterna ledde till att bruket såldes på exekutiv auktion. Hallberg köpte då ensam bruket men det blev en bekymmersam start för den nye ägaren. 1934 brann först hyttan och en tid senare också sliperiet. Det blev för mycket för Hallberg som sålde bruket till fem av brukets anställda. De bildade ett nytt bolag under ledning av disponenten Hjalmar Olsson. Han innehade tjänsten till 1941 då Christer Björkander övertog ledningen.

1960-talet innebar en storhetstid för Björkshult. Cirka 120 personer arbetade på bruket. Men på 1970-talet började det gå sämre. Björkshult köptes av Krona-bruken AB som förutom Björkshult bestod av Gullaskruv, Måleråsa, Skruv och Åseda. Satsningen misslyckades och 1977 gick företaget i konkurs. Högsby kommun köpte Björkshult och sålde det vidare till Bergdala glasbruk. Det gav bruket i Björkshult en kort frist men 1978 lades bruket ner. Därefter har flera försök att starta en ny verksamhet i Björkshult gjorts. Under 1990-talet fanns en studioverksamhet på bruket men den är idag flyttad.

Produktion

Redan från början var produktionen på glasbruket i Björkshult inriktad på ett varierat sortiment av hushållsglas. I perioder producerades också kristallglas.

En annan viktig produkt var så kallat Stabilglas. Det var ett splitterfritt glas som klarade den värmekontrast som kunde bli mellan en varm glödlampa och en kall miljö. Björkshults glasbruk använde tekniken för att producera kupor och linser med olika färger som användes till belysningar på flygplatser.

På 1950- och 1960-talen när bruket hade sin storhetstid exporterade man sitt glas till 35 olika länder runt om i världen. På 1970-talet blev man kända för sitt ”antikblå” glas som ofta såldes i konstnärs- och hantverksbutiker.

Servisglas från Björkshult. Ur Kalmar läns museums samlingar.

Konstnärer och signaturer

Ragnar Johansson var på 1940-talet en av de skickligaste mästarna på Björkshults glasbruk. Han introducerade en serie med glasdjur som blev mycket populära. Liknande kom att tillverkas på flera andra bruk.

Hans Christian Wagner var en dansk formgivare som var verksam i Björkshult 1957–1976. Han blev den mest kände formgivaren som arbetat på bruket. Det han främst blivit känd för är sina serviser och för den nya färgen antikblått. En av de mest populära serviserna hette HW2 och användes flitigt i brukets marknadsföring. Glaset från Björkshult signerades inte men tre av konstnärerna på bruket hade egna etiketter. Hans Christian Wagner hade blå-vita etiketter med texten ”Björkshult, Sweden, design H. Ch. Wagner”.

Margareta Schlyter-Stiernstedt var verksam på Björkshults glasbruk på 1950-talet men hennes produkter tillverkades ända fram tills bruket lades ner. Hon var främst keramiker med uppdrag för flera internationella företag men hade också egen studio. Hennes etikett var silvergrå med vit text. En känd serie för Björkshult hade tunn glastråd som omslingrar föremålen. Även Margareta Schlyter-Stiernstedt arbetade mycket med färgat glas.

Glas från Björkshults glasbruk.
Ur Kalmar läns museums samlingar.

Servisen Örn. Ur Kalmar läns museums samlingar.

Carl Einar Borgström var verksam i Björkshult 1950–1973. Han var en mångsysslare som förutom att formge glas arbetade som illustratör, barnboksförfattare, industriformgivare och konstnär som arbetade i flera olika material. För Björkshult gjorde han bland annat dricksglas och vaser. Borgströms etiketter är mörkblå med vit text.

Man kan också hitta produkter som kallas för BG-modeller eller är märkta KB. BG-modeller var produkter som tagits fram av bruket anställda. Man angav då inte namnet på formgivaren utan beteckningen BG och en siffra, modellnumret. Disponent Christer Björkander och hans fru samt flera av brukets mästare finns bland dem som formgivit produkter. Beteckningen KB stod för Kund Björkshult och är alltså produkter som specialbeställts av kunder.

Glas från Björkshults glasbruk. Ur Kalmar läns museums samlingar.

Badebodaån

Vattnet är anledningen till att Björkshults glasbruk byggdes på den här platsen. Kraften från ån drev sliperiets slipstolar och gav senare möjlighet att producera elkraft. Ån rinner upp väster om Åseda i Uppvidinge kommun. Den är gräns mellan kommuner men också under ett avsnitt gräns mellan Kronobergs och Kalmar län. Ån rinner ut i sjön Allgunnen och ansluter på så sätt till Alsterån som mynnar i Kalmarsund, norr om Pataholm.

Badebodaån.

Luffarna i Björkshult

Glasbruk, tegelbruk och andra industrier med ugnar som eldades dygnet runt var populära platser för luffare. På alla glasbruk runt om i Glasriket var luffarna ofta gäster och i de allra flesta fall välkomna. Många av bruken såg till så att det fanns platser där de kunde övernatta och laga sin mat utan att vara i vägen. I en del fall delade bruksledningen också ut matkuponger eller erbjöd en tids arbete för att tjäna lite pengar.

Längre tillbaka i tiden när tidningar, radio och TV inte fanns som kunde förmedla nyheter var luffarna en sorts nyhetsförmedlare. De rörde sig över stora områden och när de kom till ett bruk samlades man gärna i hyttan på kvällen för att lyssna på vad de hade att berätta. Förutom nyheter kunde de också tala om hur det var vid andra bruk till exempel vilken lön arbetarna hade och vilka produkter som gick bra på andra bruk.

Luffarna fick ofta smeknamn som berättade om deras ursprung eller om utmärkande karaktärsdrag. ”Valskungen”, som var en av dem som besökte Björkshult, ägde ett dragspel som han spelade på. Andra kända luffare som kom på besök var ”Markaryden” och ”Öland”. De kom från Markaryd respektive Öland. ”Öland” var känd för sina trådarbeten och gjorde bland annat cyklar av ståltråd.

Från Madesjö kom ibland den välkände Axel Herman. När han var yngre arbetade han om somrarna på tegelbruk i Stockholmstrakten men framförallt vandrade han mellan de olika glasbruken. Med åren blev Flygsfors glasbruk det bruk dit han oftast återvände och när han blev gammal bodde han i en stuga på orten. Han började i mitten av 1900-talet att intressera sig för vatten och hävdade att dricksvattnet var på väg att förgiftas av alla avlopp. Han ansågs lite tokig men tiden har faktiskt gett honom rätt och visat att det var ännu värre än vad han föreställde sig. Det var dock inte avloppen som var den största boven utan glasbruken själva med sina miljöfarliga kemikalier som sällan togs om hand på rätt sätt.

Bruken erbjöd som sagt ofta luffarna arbete och två av dem som blev kvar i Björkshult var Oskar Ekberg, som medan han gick på luffen kallades för ”Kalle Mässing”, och Gösta Petersson, kallad ”Sturkö” efter sin hemort. Båda fick enklare men viktiga arbetsuppgifter, Oskar som inbärare och Gösta höll formen åt blåsare. Båda blev kända personligheter på orten.

Vill du veta mer?

- Beskrivning över Fagerhults socken, Ebba Gustafsson , Kalmar 1948
- Björkshult – en glasbruksby i förvandling, Björkshults byalag 1996
- Björkshults glasbruk, Lotta Lamke Kalmar läns museum, 2008
- Det var en gång en järnväg…Informationsavdelningen Skogsägarnas industri AB samt SJ 1972
- Grönskåra i Gamla tider, Alice Ganeholt m fl 1995
- KUL-projektet i Glasriket, Slutrapport 2006, Länsstyrelsen i Kalmar län
- Sveriges bebyggelse, Sigurd Erixson Uddevalla 1958

Foto: Lotta Lamke, Länsstyrelsen Kalmar län.

Länsstyrelserna
Kalmar, Kronoberg

Länsstyrelsen Kalmar län
Besöksadress: Regeringsgatan 1, Kalmar
Postadress: Länsstyrelsen, 391 86 KALMAR
Tfn: 010-223 80 00
www.lansstyrelsen.se/kalmar

Länsstyrelsen i Kronobergs län
Besöksadress: Kungsgatan 8, Växjö
Postadress: Länsstyrelsen, 351 86 VÄXJÖ
Tfn: 010-223 70 00
www.lansstyrelsen.se/kronoberg